

id est, caro mea, quæ per mortem exaruerat, non solum rediit ad vitam, sed ad florem ætatis, sanitatis, lætitiæ, venustatis maxime rediit. « Et » ideo « ex voluntate mea, » id est, ex corde, « confitebor ei » confessionem laudis et gratiarum actionis. In hebræo nunc legitur : *Gavissum est cor meum, et in cantico meo confitebor ei.* Itaque pro *caro mea*, legitur *cor meum*; pro *voluntate mea*, legitur *cantico meo*. Nam quod pro *refloruit*, legitur *gavissum est*, ut S. Hieronymus veritè, non nullum refert : nam verbum עָלָו significat *lætari, exsultare*, et per metaphoram, *reflorere*, ut recte verterunt Septuaginta, quia dum arbores reforescunt, suo modo exhilarari et exultare videntur. Cur autem viri illi doctissimi verterint *caro mea*, ubi nunc est לִבִּי, et *voluntate mea*, ubi nunc est בְּשׂוּרֵי לִבִּי, quæ non significant nisi *cor meum* et *canticum meum*, non potest reddi alia ratio, nisi quia non ita legerint, ut nunc habemus in nostris codicibus, sed verba transposita et mutata postea fuerint : nam si pro בְּשׂוּרֵי לִבִּי, legatur בְּשׂוּרֵי לִבִּי, quod significat *caro mea*, et illud, לִבִּי לִבִּי, transferatur paulo ulterius, efficietur lectio, quam habuerunt Septuaginta, et quam recte interpretati sunt; nimirum hæc erit lectio וְעָלָו בְּשׂוּרֵי לִבִּי אֲדַרְבֵּי, id est, et *refloruit caro mea, et corde meo, sive voluntate mea, confitebor ei.*

Vers. 11. 11. DOMINUS FORTITUDO PLEBIS SUE, ET PROTECTOR SALVATIONUM CHRISTI SUI EST.

Hæc est materia confessionis, de qua dixit, con-

fitebor ei, quod videlicet Dominus sit fortitudo plebis sue, quod ostendit, dum tam potenter profexit salutem Christi sui, qui est caput totius plebis, et a quo fortitudo et salus totius populi dependet. Ex hebræo S. Hieronymus veritè, *Dominus fortitudo mea*; alii vertunt, *Dominus fortitudo eis*, et hoc sonant verba, quæ nunc sunt in bibliis; sed Septuaginta non videntur legisse לָמוֹ *tamo*, quod est *eis*, sed לְעַמִּי, id est *plebis sue*. Dicit autem, *protector salvationum*, non *protector salvationis*, fortasse, quia protector fuit ad multiplicem salutem, videlicet, ut caro mortua non corrumperetur, ut sanguis effusus non periret, ut non solum anima corpori, et sanguis venis restitueretur, sed ut adderetur immortalitas, impassibilitas, agilitas, splendor, et si quæ sunt alia, quæ ad corpus gloriosum requiruntur.

12. SALVUM FAC POPULUM TUUM, DOMINE, ET VERS. 12. BENEDIC HEREDITATI TUE, ET REGE EOS, ET EXTOLLE ILLOS USQUE IN ÆTERNUM.

Christo, qui caput est Ecclesiæ, glorificato, hoc superest, ut corpus ejus, id est populus Dei, qui est peculiaris hereditas Dei, quam acquisivit sanguine suo, pariter glorificetur. Dicit igitur Christus ad Patrem, vel Propheta ad Christum : *Salvum fac populum tuum.* Ut autem salvum facias, *benedic* justificando, *rege* conservando, et *protegendo* in via, *exalta glorificando*, quæ glorificatio usque in sæculum duret.

PSALMUS XXIX

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. Psalmus David, in consummatione tabernaculi.

Afferte Domino, filii Dei; afferte Domino filios arietum.

2. Afferte Domino gloriam et honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus : adorete Dominum in atrio sancto ejus.

3. Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit : Dominus super aquas multas.

4. Vox Domini in virtute; vox Domini in magnificentia.

5. Vox Domini confringentis cedros : et confringet Dominus cedros Libani :

6. Et comminet eas tanquam vitulum Libani : et dilectus quemadmodum filius unicornium.

7. Vox Domini intercedentis flammam ignis :
8. Vox Domini concutientis desertum : et commovebit Dominus desertum Cades.

V. s. h. — Canticum [h. Psalmus] David.

Afferte Domino filios arietum : afferte Domino gloriam et imperium [h. fortitudinem].

Afferte Domino gloriam nomini ejus : adorete Dominum in decore sancto.

Vox Domini super aquas, Deus gloriæ intonuit : Dominus super aquas multas.

Vox Domini in fortitudine : vox Domini in decore.

Vox Domini confringentis cedros : et confringet Dominus cedros Libani.

Et disperget eas quasi vitulum : Libanum et Saron quasi filium rhinocerotum.

Vox Domini dividens flammam ignis.
Vox Domini concutientis desertum; parturire faciet Dominus desertum Cades.

9. Vox Domini præparantis cervos, et revelabit condensâ, et in templo ejus omnes dicent gloriam.

10. Dominus diluvium inhabitare facit, et sedebit Dominus rex in æternum.

11. Dominus virtutem populo suo dabit : Dominus benedicet populo suo in pace.

Vox Domini obstetricans cervas [al. cervis], et revelans saltus, et in templo ejus omnis loquitur gloriam.

Dominus diluvium inhabitat : et sedebit Dominus rex in æternum.

Dominus fortitudinem [al. legem] populo suo dabit : Dominus benedicet populo suo in pace.

Argumentum. — Hymnus in Jovam tonantem. Strophe tres : vers. 1-2, celebrate, superi, Jovæ laudes; vers. 3-9, ejus potentiam et majestatem ostendunt tonitrua; vers. 10-11, qui tam potens est Jova suos tuebitur. In Palestina tempestates ab occidente atque a mari Mediterraneo ingruunt, gravissime in juga Libani delonantur, indeque Arabia deserta patiuntur. Animadvertet Psalmi artificium, Jova tum in prima tum in tertia strophe quater, illud vero, vox Jovæ, in secunda strophe repetentis septies, quoniam numerum, cum perfectionis in ordine tum naturæ (septem creationis dies), tum gratiæ (septem dona Spiritus Sancti, septemque sacramenta) sit symbolum, consulto vates admisit, ut omnem tonitruum gloriæ terroremque principi Deo consecraret. Titulo in hebræo textu præscripto additur in græca alexandrina versione, quod sit Psalmus ἑξῆς ἀσπάζε, quæ verba Vulgatus in *consummatione tabernaculi* reddidit. Apud Judæos græcos alexandrios vocabulum ἑξῆς ἀσπάζε solemne erat ad designandum octavam diem festi tabernaculorum (Levit. xxiii, 36) : quare hoc sibi velle videtur græca inscriptio, consummato festo tabernaculorum decantari hoc carmen solitum fuisse.

1. Carmen Davidis.

Date Jovæ, filii Dei,
date Jovæ gloriâ et robur.

2. Date Jovæ gloriâ nominis ejus,
prosternite vos Jovæ in ornatu sancto.

3. Vox Jovæ (tonitru) auditur super aquas,
Deus gloriæ intonat,
Jova super aquas multas.

4. Vox Jovæ est in fortitudine (vehemens),
vox Jovæ est in gloria (magnifica).

5. Vox Jovæ frangit cedros (fulminibus).
et confringit Jova cedros Libani.

6. Et subsilire eas facit sicut vitulum,
Libanum et Shirionem, quasi filium bubali.

7. Vox Jovæ diffundit flammam ignis.

8. Vox Jovæ trepidare facit desertum,
trepidare facit Jova desertum Cades.

9. Vox Jovæ parturire facit cervas,
et nudat silvas (foliis et ramis),
et in palatio ejus (cælo) omnes (cælicolæ) dicunt : Gloria !

10. Jova oceano cælesti sedet,
et sedet Jova rex in sempiternum.

11. Jova robur populo suo dabit,
Jova populo suo in (seu cum) pace benedicet.

NOTE.

Vers. 1. Filii Dei, angeli; etiam pro elohîm : ita Hengstenberg. Cf. Job 1, vi; 2, 4; xxxvii, 7; Isai. vi, 3. Hi, ait Rosenmullerus, Dei concilium ex mente Hebræorum constituebant, cui Jova, tanquam supremus

Psalm. cxi: « Abyssus sicut vestimentum amictus ejus, super montes stabunt eorum, » id est, immensitas aquarum undique terram vestiebat, ita ut super omnes montes starent aquae. « Ab increpatione tua fugient: a voce tonitru tui formidabunt: ascendent montes, et descendunt campi, in locum quem fundasti eis, » id est, ab imperante Deo aquae recesserunt, quasi a tonitruo fugerent, et tunc apparuerunt montes editi et campi depressi. « Terminum posuisti, quem non transgredientur: neque converterentur operire terram, » id est, non solum aquae ad vocem Domini recesserunt, et terram aridam atque habitabilem reddiderunt, sed ab eadem voce Domini terminum acceperunt, quem transgredi nunquam audebunt. Jam vero secundum alteram expositionem describitur initium Evangelicam praedicationis, quae cepit, cum Deus ipse per se, Christo in aquis Jordanis baptizato, evangelizavit toti mundo Jesum Christum esse Filium suum, quod est quasi compendium totius Evangelii. Igitur « vox Domini super aquas » est illa magna Dei vox in baptismo Christi audita: « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit, » *Matth. iii.* Tunc « Deus majestatis intonuit, et intonuit super aquas multas, » quia tunc institutum est baptisma, et data virtus omnibus aquis totius mundi ad filios Dei regenerandos. S. Augustinus, per vocem Domini super aquas, intelligit vocem Christi super populos, quia dicitur in *Apocal. cap. xvii:* « Aquae multae populi multi sunt; » et addit idem dictum esse: « Deus majestatis intonuit, » quia majestas divina erat in carne humana Christi tanquam in nube, et proinde vox Domini ex humana carne erat quasi tonitruum ex nube. Elegans et vera expositio: sed superior, quae est Patrum graecorum, videtur magis literalis.

4. VOX DOMINI IN VIRTUTE, VOX DOMINI IN MAGNIFICENTIA.

Ulrique interpretationi laus haec vocis Dominice optime quadrat. Nam vox Domini jubentis, ut aquae in principio creationis rerum omnium dividerentur, et quae inferiores in cavernas terrae sese reciperent, et non reverterentur operire terram, non fuit inanis et sine effectu, ut plerique tonitrua esse solent, quae nihil praeter ingentem sonitum habent; sed fuit vox plena virtute et gloria, atque ad eam continuo est consecutus effectus. Sic etiam vox Evangelicae praedicationis ab ipso Deo inchoata, et a Christo et Apostolis propagata, non fuit inanis verborum strepitus, qualis multorum oratorum et philosophorum est; sed fuit vox efficacissima, et signis atque prodigiis confirmata. Ad efficaciam verbi pertinet illud, *in virtute*; ad gloriam miraculorum illud, *in magnificentia*, sive splendore et decore, ut sonat vox hebraica *הדר hadar*. Apostolus Paulus, *I Cor. ii:* « Praedica mea, inquit, non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spi-

ritus et virtutis; » et *I Thessal. cap. i:* « Evangelium meum non fuit ad vos in sermone tantum, sed in virtute et Spiritu Sancto. »

5. VOX DOMINI CONFRINGENTIS CEDROS, ET CONFRINGET DOMINUS CEDROS LIBANI.

Juxta priorem interpretationem transit Propheta ab operatione Dei in aquis ad operationem in aere. Significat autem his verbis, *voce Domini*, id est, imperium Domini, excitare ventos ac tempestates, quas in Psalmo *cxlviii* vocat « spiritum procellarum, quae faciunt verbum ejus. » Et sane mirabilis est potentia Dei, quae rei tam exili ac tenui tantam virtutem attribuit, ut etiam maximas arbores in momento confringat et prosternat, quod multi homines magna vi et longo tempore vix facerent. Nominat autem Propheta *cedros, et cedros Libani*, quae sunt arbores durissimae et maxime, et eae nusquam majores inveniuntur, quam in Libano monte. Jam vero juxta posteriorem interpretationem « cedri Libani, » ratione sublimitatis, sunt homines excelsi, sive magnitudine potentiae, sive splendore sapientiae, sive gloria eloquentiae; ratione boni odoris, quem cedri spirant, sunt homines delicis et voluptatibus dediti; denique ratione densitatis et duritiae, qua mirum in modum cedri pollent, sunt homines obstinati et pertinaces in paternis erroribus. Has omnes cedros Evangelica praedicatione magnifice confrigit, et ad humilitatem et mansuetudinem christianam, nec non ad fructus dignos penitentiae faciendos perduxit. Exemplorum plene sunt historiae.

6. ET COMMINET EAS TANQUAM VITULUM LIBANI, ET DILECTUS QUEMADMODUM FILIUS UNICORNIIUM.

Ex hebraeo juxta priorem intelligentiam habetur sensus facilis et pulcherrimus. Sic enim legitur in hebraeo: *Et saltare faciet eas, sicut vitulum Libanum, et Saron sicut filium unicornium, et sensus est:* Non solum vox Domini confringet cedros Libani, sed etiam integras cedros radicibus evellet, et exilire faciet ea facilitate, qua vituli salunt. Nec solum cedros Libani, sed ipsos etiam montes, Libanum et Saron, saltare faciet ea acilitate, qua filius unicornium saltat. Cui sententiae similis est illa in *Psalm. cxvii:* « Montes exultaverunt ut arietes, et colles sicut agni ovium. » Juxta posteriorem intelligentiam sensus erit: Vox praedicationis Evangelicae non solum confringet cedros Libani, id est, viros quamvis excelsos et obstinatos ad humilitatem fidei christianae inflectet, sed etiam easdem cedros eradicabit, et in alium locum exilire faciet, id est, ab affectibus terrenis penitus abstrahet, et ad vitam pene angelicam transferet: quod apostolicis viris convenit, qui non solum fideles, sed religiosissimi et perfectissimi vaserunt, ut non tam homines, quam terrestres angeli viderentur. Nec solum cedros singulas, sed integrum montem cedris plenum, sive integras

cedrorum silvas exilire faciet Evangelica praedicatione, id est, non solum hunc, aut illum virum, sed ingentem hominum multitudinem, catervasque integras ad fidem et religionem, vitamque perfectam adducet. Sed videndum est quid graeca et latina editio habeat, inter quas solum interest, quod in graeca legitur, *et comminet eas tanquam vitulum Libanum*; in latina vero, *et comminet eas tanquam vitulum Libani*. Quamvis autem S. Basilius et Euthymius legant *Libanum*, tamen probabile est in editionibus graecis emendatoribus fuisse *Libani*, ut legunt SS. Hieronymus et Augustinus, et codex antiquissimus quo utitur in Psalms canendis ecclesia S. Petri Romae. Et quidem verba illa priora: « Et comminet eas tanquam vitulum Libani, » possunt non difficile concordiari cum verbis hebraicis: nam dum cedri magno impetu confringuntur et comminuntur, certe fragmenta exiliunt, et sparguntur in varias partes. Itaque sensus erit: *Et comminet eas, cedros videlicet, ac per hoc per fragmenta et frusta exilire faciet, quomodo vituli montis Libani exilire et saltare solent.* Sed verba sequentia: « Et dilectus quemadmodum filius unicornium, » difficilius cum hebraicis vocibus, quae nunc habentur in biblis, concordari possunt: nam *Sirion*, pro quo nos habemus *dilectus*, significat montem Hermon, *Deuter. iij;* et *loricam, I Reg. xvii, et III Reg. xxii.* Oportet igitur ut Septuaginta Interpretes, vel aliquid aliud legerint, vel certe intellexerint vocem illam, quae significat montem Hermon, et *loricam*, res videlicet tam dissimiles, significare etiam dilectum, quibus habenda fides est, cum ipsi doctissimi essent, et linguae hebraicae peritissimi. Posita autem hac lectione, juxta priorem intelligentiam, hic erit sensus: « Et comminet eas, » nimirum cedros, et comminendo exilire faciet fragmenta cedrorum, « sicut vitulum Libani, » id est, sicut saltat vitulus per montem Libani, et « dilectus quemadmodum filius unicornium, » id est, ut saltat dilectus filius unicornium. Dicitur autem dilectus filius unicornium, quod sit speciosus et amabile animal, praesertim quando juvenulus unicornis est. Alii sic exponunt: Et comminet cedros durissimas, quomodo comminui possunt tenerimi vituli, et tenerimi filii unicornium; sed nostra expositio magis accedit ad lectionem hebraicam. Juxta posteriorem intelligentiam sensus erit: Praedicatione Evangelica non solum confringet cedros Libani, id est, homines potentes et sapientes humiliabit, sed etiam comminet ut vitulum Libani, id est, rediget altissimas cedros ad parvitatem exigui vituli, qui pascitur in monte Libano. Per vitulum autem recte intelligitur Christus, qui non solum humilis et mansuetus fuit more lactentis vituli, sed etiam immolatus in sacrificium Deo. « Et dilectus quemadmodum filius unicornium, » id est, et tunc quando cedri Libani confractae fuerint, apparebit dilectus, qui est Christus dilectissimus Patri, et desideratus cunctis gentibus: ap-

parebit, inquam, non amplius ut inermis vitulus, sed ut filius fortissimi unicornis. Majestas enim divina, et omnipotentia Christi tunc primum apparere coepit, cum per Evangelicam praedicationem piscatorum, oratores et philosophi, et ipsi etiam principes mundi credere coeperunt in Christum. De viribus unicornis sive rhinocerotis, vide *Job. cap. xxxvi.*

7. VOX DOMINI INTERGIDENTIS FLAMMAM IGNIS, VOX DOMINI CONGUTIENTIS DESERTUM, ET COMMINEBIT DOMINUS DESERTUM CADES.

In prima parte hujus versus, quae apud Hebraeos est versus integer, transit Propheta ab operatione Dei in aere ad operationem in igne, ac dicit, *voce Domini*, id est, imperium et potentiam Domini, *intercidere*, id est dividere, *flammas ignis*: quod fit, quando imperante Domino, varia mituntur et nubibus, quasi e caelestibus caninis, fulmina in terras, quibus nihil terribilius et formidabilius mortalibus accidere solet. Potest etiam illa intercisio, sive divisio flammarum, non solum referri ad multitudinem et varietatem fulminum, sed etiam ad subtilitatem et acumen ipsorum fulminum; quae enim acuntur, dividuntur ac intercedunt, ut ad subtilitatem redigantur; porro nihil est omnino in rebus corporalibus acutius, subtilius, penetrabilius caelesti fulmine; unde est illud in cantico Mosis, *Deuter. xxxi:* « Si acuero ut fulgur gladium meum. » Juxta alteram intelligentiam, « vox Domini, » id est, Evangelica praedicatione « dividit flammam ignis, » dum per eam Spiritus Sanctus in cordibus hominum jaculatur ignem divini amoris, multis et variis modis; in cuius rei signum apparuerunt in die Pentecostes super credentes « dispartite lingua tanquam ignis, » *Acto. ii.* In altera parte versus celebrat Propheta potentiam Dei operantis in terra, ac dicit, « voce Domini concutere et commovere desertum. » Verbum hebraicum *קצר qatser* significat *parturire faciet*, ex quo intelligimus concussione et commotionem, quod sit graeca et latina editione exprimitur, non esse simplicem terre motum, aut concussionem ex fragore tonitru in deserto peculiariter resonantis, ut aliqui volunt; sed esse concussionem et commotionem ad parturendum. Itaque significatur hoc loco mirabilis potentia Dei, quae sicut montem Libani potest, cum voluerit, cedris omnibus spoliaré, et desertum facere, ita e contrario potest ipsum desertum Cades, ubi nihil nasci solet, unica concussione parturire facere, et continuo arboribus et animalibus replere. Simile est quod dicitur in *Psalm. cv:* « Posuit flumina in desertum, terram fructiferam in balsuginem; » et paulo post: « Posuit desertum in stagna aquarum, et collocavit illic esurientes, et constituerunt civitatem habitations, et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas. » Sed juxta alteram intelligentiam significatur, ad Evangelicam praedicationem convertendas esse etiam barbaras nationes,

Jesum Christum esse Filium Dei, compendium est totius Evangelii.

Cedri Libani quae sunt majores inveniuntur, quam in Libano monte.

Vers. 5.

Christus prae virtute sua intelligitur.

que antea caruerant cultura spiritali et irrigatione gratie Dei. ut comparatione aliarum nationum deserta dici possent. Quid si etiam hic significari dicamus, vera deserta paritura fuisse infinita agmina monachorum, ac per hoc, ut loquitur S. Hieronymus in Epist. ad Heliodorum, futura deserta vernantia floribus Christi? Nam in hoc ipso deserto Cades fuisse plurima monasteria tempore S. Hieronymi, testatur ipse in Vita S. Hilariensis.

Vers. 8. S. VOX DOMINI PRÆPARANS CERVO, ET REVELAUIT CONDENSE, ET IN TEMPO EJUS OMNES DICENT GLORIAM.

Juxta priorem intelligentiam Propheta, qui Dei potentiam laudavit in elementis omnibus, aqua, aere, igne et terra, nunc laudat in animalibus et plantis, paulo post laudaturus in hominibus. Dicit igitur: «Vox Domini præparans cervos;» ubi ponit, loco exempli, operationem Dei in cervis. Nam, ut habemus in lib. Job, cap. xxxix, cervæ summa difficultate pariunt, et causa videtur esse, quia tam perfectos factus edunt, ut illi statim ad partum pergant, nec redeant ad matrem, ut in eodem loco dicitur. Mira igitur Dei potentia in eo cernitur, ut in cervas parere faciat. In hebræo habetur, *קול יהוה יורה אילת* *kol Adonai iechalel aiatoth*, vox Domini parere faciens cervos; vel, ut S. Hieronymus veritè, vox Domini obstetricans cervis. Idem significant verba græca et latina: nam præparare cervos. nihil est aliud hoc loco, nisi præparare ad parandum. Nomen cervos commodius legeretur cervas: nam in hebræo est nomen femininum, et in græco est nomen commune *διόσχοι*. Sed recte etiam potest intelligi præparans cervos, nam ponitur nomen masculinum ad exprimendum cervos in genere, non distinguendo sexus, quasi diceretur: Vox Domini præparat cervos, id est, speciem cervinam ad partum, quæ species sine peculiari providentia Dei parere non posset. In verbis sequentibus: «Et revelabit condensa,» sive, ut in hebræo apertius legitur, *aperiet silvas*, significatur operatio Dei in arboribus, et sensus est, Deo nihil esse clausum, sed omnia pervia; ipse enim omnia penetrat, etiam densissimas silvas, et ubique operatur; et ideo: «In templo ejus omnes dicent gloriam,» id est, omnes creature Deum laudant et glorificant in hæc rerum universitate, quæ est veluti templum ejus. In hebræo est *כלו* *collo*, omne id ipsum, sive totum hoc, dicit gloriam: ideo exposuimus omnes, id est, omnes creature: non enim loquitur solum de hominibus, sed de toto eo quod dictum erat, id est aqua, igne, etc. Juxta alteram intelligentiam sublimiorem, vox Domini præparat cervos, cum Evangelica prædicatio præparat homines spirituales, alla potentes, et venenosæ serpentes spiritu suo occidentes, ad partum mirabilem operum: quid enim majus et mirabilius, quam ut homo infirmus operetur opera meritoria vite

perpetua? Et cum vox Domini cervos omnes parere fecerit, tunc demum revelabit condensa, id est, ut exponit S. Basilius in secunda expositione hujus Psalmi, «revelabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium,» in extremo judicio, juxta Apostolum I Cor. iv; et tunc, tam erit evidens justitia Dei, ut in magno illo theatro et templo omnes omnino, tam boni, quam mali, sint glorificaturi Deum. Tunc enim «curvabitur Christo omne genu,» et omnes, vel invitè, vel libenter dicent: «Justus es, Domine, et rectum judicium tuum;» sic in templo ejus omnes dicent gloriam. S. Augustinus per illud, *revelabit condensa*, intelligit revelationem sacramentorum et arcanorum Scripturæ sanctæ, quæ viris sanctis et perfectis, quasi cervis alta petentibus, aperiuntur.

9. DOMINUS DILUVIUM INHABITARE FACIT, ET VERS. 9. SEDEBIT DOMINUS REX IN ÆTERNUM.

In hebræo est *יהוה יושב ים* *Adonai lehaboul yashab*, Dominus diluvium inhabitat, et sic etiam ex græco legunt Basilius et Augustinus; tamen Hieronymus in epist. ad Savianam et Fretellam magis probat nostram lectionem, nimirum, *inhabitare facit*, et sic dicit se transtulisse. Eodem modo legit Euthymius. Et certe græca vox *κασίαν* utrumque significat, *inhabitare et collocare*, id est, *habitare facere*; vox hebræa parva mutatione facta in eandem significationem adduci potest. Relecta igitur nostra lectione, juxta priorem intelligentiam, redditur causa, cur omnia dicent gloriam Deo. Causa enim est, quia «Deus diluvium inhabitare facit,» id est, copiosum imbrem effundit super terram, ex quo rebus omnibus alimentum producit, et vita sustentatur, et ipse idem Deus sedebit Rex et Dominus in æternum, omnia videlicet regens, omnia gubernans, omnia disponens. At juxta posteriorem intelligentiam, Dominus cum in extremo judicio revelaverit condensa, et ab omnibus justitia ejus laudata fuerit, tunc diluvium inhabitare faciet effundens omnia genera malorum in malos, et sic nullo penitus resistente, sublato de medio omni alio princepsu, et regno demonum, atque hominum impiorum, «sedebit Dominus Rex in æternum.» Referunt hoc diluvium, alii ad diluvium Noe, alii ad baptismum, et quia sunt auctores graves, et magni nominis, non audeo improbare.

10. DOMINUS VIRTUTEM POPULO SVO DABIT, DO. Vers. 10. MINUS BENEDICET POPULO SVO IN FACE.

Hæc est conclusio Psalmi, in qua, juxta priorem intelligentiam, Propheta, qui laudavit Dei potentiam in omnibus aliis rebus mundi hujus inferioris, laudat postremo in hominibus, id est, in populo suo, cui dandam esse dicit a Deo virtutem, id est, robur et vires contra omnes adversarios, et his omnibus superatis, dulcissimam quietem et pacem. At juxta posteriorem intelligentiam, concludit Psalmum, promittens a Domino virtutem,

id est, potentiam et robur in hac peregrinatione ad residendum tentationibus, et benedictionem, ac pacem sempiternam in æterna vita. Non videtur hoc loco præterenda pia quorundam observatio, qui vocem Domini septies in hoc Psalmo, repetant, septem Ecclesie sacramentis ita accommodant, ut vocem Domini super aquas, Baptis-

mo; vocem Domini in virtute, Confirmationi; vocem Domini in magnificentia, Eucharistie; vocem Domini confringentis cedros, Penitentia; vocem Domini concutientis desertum, Ordini; vocem Domini intercedentis flammam ignis, Matrimonio; vocem Domini præparantis cervos, Uncioni Extremæ convenire velint.

PSALMUS XXX

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. Psalmus cantici, in dedicatione domus David.

2. Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me.

3. Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me.

4. Domine, eduxisti ab inferno animam meam; salvasti me a descendentibus in lacum.

5. Psallite Domino, sancti ejus, et confitemini memorie sanctitatis ejus.

6. Quoniam ira in indignatione ejus, et vita in voluntate ejus.

Ad vesperum demorabitur fletus, et ad matutinum lætitia.

7. Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.

8. Domine, in voluntate tua prastitisti decori meo virtutem.

Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.

9. Ad te, Domine, clamabo, et ad Deum meum deprecabor.

10. Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendendo in corruptionem?

Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?

11. Audivit Dominus, et misertus est mei; Dominus factus est adjutor meus.

12. Convertisti planctum meum in gaudium mihi; concidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia:

13. Ut cantet tibi gloria mea, et non contempnar; Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi.

V. s. n. — Psalmus cantici pro dedicatione domus David.

Exaltabo te, Domine, quoniam salvasti me: et non delectasti [h. *latificasti*] inimicos meos super me.

Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me.

Domine, eduxisti de inferno animam meam: vivificasti me ne descenderem in lacum.

Cantate [h. *psallite*] Domino, sancti [h. *miscricordes*] ejus, et confitemini memorie sanctitatis ejus.

Quoniam ad momentum est ira ejus, vita in repropitiatione ejus:

Ad vesperum commorabitur fletus, et in matutino laus.

Ego autem dixi in abundantia mea: Non commovebor in sempiternum [h. *seculum*].

Domine, in voluntate tua statuisti [al. *posuisti*] monti meo fortitudinem: abscondisti faciem tuam, et factus sum conturbatus.

Ad te, Domine, clamabo, et ad Dominum deprecabor.

Quæ est utilitas in sanguine meo, cum descendendo [al. *descendo*] in corruptionem?

Numquid confitebitur tibi pulvis? aut annuntiabit veritatem tuam?

Audi, Domine, et miserere mei: Domine, esto adjutor mihi [al. *meus*].

Convertisti planctum meum in chorum mihi: solvisti saccum meum, et accinxisti me lætitia.

Ut laudet [h. *psallat tibi*] te gloria, et non taceat; Domine Deus meus, in sempiternum [h. *seculum*] confitebor tibi.

Argumentum. — Strophæ duæ: vers. 2-6, Deo sit laus, quod me liberavit præsentissimo mortis periculo; vers. 7-13, securam suisque filentem viribus ille percussit, sed idem meas preces audivit. «Nullum tempus in Davidis historia reperitur, quod melius huic carmini conveniret, quam illud, quo eum locum, in quo templum postea extruendum esset, ita dedicavit, ut in eo et altare erexerit, et sacrificium obtulerit. Id autem a Davide factum esse scriptum est

Chron. xxi, 26; xxii, 1. Nam populo ejus jussu numerato, cum eo facto iram Jovæ concitasset, optioneque proposita maluisset tribus diebus gladium Jovæ in terra versari, misit ille pestilentiam in Israelitas, quæ tanta vi in populum grassata est, ut septuaginta millia virorum interimeret. Tunc angelus missus Hierosolyma, cum percuciendo initium fecisset, miseratus Jovæ præcepit, ut percuciendo finem faceret. Stabat autem angelus juxta arcam Ornanis Jebusæ, quem cum David aspexisset strictum gladium in urbem intendentem, ut calamitatem a populo averteret, se morti obtulit, precatus, ut in se potius, qui peccati auctor fuisset, manum converteret. Tunc angeli monitu altari in eadem arca constructo, oblatisque in eo sacrificiis, iram Jovæ placavit. Atque hunc ipsum locum, quem templo extruendo dedicavit, jam tum a Davide appellatum esse *adæm Jovæ*, diserte dicitur I *Chron.* xxii, 3; unde et in carminis nostri inscriptione *dedicatione ædis* illud potuit tempus designari, quo primum in Jovæ ædis arca sacrificium obtulit. Hæc Rosenmüllerus.

1. Carmen, canticum dedicationis domus, Davidis.
2. Efferam te laudibus, Jovæ, quod extraxisti me, nec latificasti hostes meos de me.
3. Jovæ, Deus meus, Vociferatus sum ad te, et sanasti me.
4. Jovæ, adscendere fecisti ex orco animam meam; conservasti me vivum ab iis qui descendunt in foveam.
5. Cavete Jovæ, pii erga eum, et celebrate memoriam ejus sanctam.
6. Nam momentum est in ira ejus, vita in gratia ejus; vespere hospes adest fletus, et mane jubulum.
7. Et ego dixeram (cogitaveram) in securitate mea: « Non nutabo in perpetuum! »
8. Verum, Jovæ, gratia tua stabilieras monti meo robur — abscondisti faciem tuam, et factus sum conturbatus.
9. Ad te, Jovæ, clamavi; et ad Jovam supplex oravi (his verbis): « Quid lacri in sanguine meo, in descendendo me ad foveam? Num celebrabit te pulvis? prædicabit veritatem tuam? »
11. Audi, Jovæ, et miserere mei; Jovæ, sis adjutor mihi. »
12. Convertisti plantum meum in choream mihi; solvisti saccum meum, et cinxisti me lætitia.
13. Ut canat te gloria mea (anima mea, ego); Jovæ, mi Deus, in perpetuum celebrabo te.

NOTE.

Vers. 1. *Mizemor* et *shir* æque sunt *carmen canendum*. Hanc tamen nativam significationem prius amisit *mizemor*, quam *shir*, ita ut, saltem in Psalmis, *mizemor* sit *carmen* in genere, *shir* vero *carmen canitum* destinatum. Ita Maurer. — Vers. 2. *Extraxisti me*, tanquam situla, e calamitatum abyssu. — Vers. 3. *Sanasti*, improprie accipiendum. — Vers. 4. *Ab iis*, intellige *revocans me*: constructio prægnans. *Foveam*, sepulcrum. *Keri*, ne *descenderem* ego, quod minus placet. — Vers. 5. *Memoria Dei* est id quod animo obversatur, quando Deum cogitamus, puta eum esse misericordem, benignum, fidelem in promissis, quæ omnia voce *sanctam* continentur. — Vers. 6. *Gall*. un *moment dure sa colère, une (vel toute la) vie sa bienveillance*. Alexandrini pro *regah* legerunt *rogez*. *Vespere*, etc., i. e. si quid triste etiam aut malum in hac vita intercidit, id est, instar viatoris pernoctantis, suum brevi diversorium relicturum. — Vers. 8. *Gratia tua* sola, non ob mea merita. *Monti*, i. e. magnitudini et dignitati meæ, ne laberetur, fortitudinem addideras. Alexandrini pro *lehaveri* legerunt *lehaderi*. — Vers. 12. *Solvisti*, quia saccus ad humos præcingebatur. Cf. I *Paral.* xxi, 16. *Lætitia*, zona splendida, ceu potius vestibus pretiosis, lætitiarum significantibus. — Vers. 13. *Gloria*, tua, ait Ewaldus, scilicet quam Deus efficiendis præclaris hujusmodi facinoribus adipiscitur.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS XXIX.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Psalmus Cantici, in dedicatione domus David.

Hic titulus indicat Psalmum et voce et instrumentis musicis cantatum, quod in præfatione annotavimus ex B. Hilario, et idipsum docet in Commentario hujus Psalmi S. Basilus. Ex eodem titulo colligimus hunc Psalmum compositum fuisse a Davide, quando domus ejus in Jerusalem magnificentissime extructa, dedicata fuit. Tunc enim intellexit David regnum suum a Deo confirmatum et stabilitum fuisse, et ideo in gratiarum actionem hunc hymnum cecinit Deo. Habetur hæc historia lib. II *Reg.* v, et lib. I *Paralip.* xiv. Videtur autem hic Psalmus duplitem sensum habere, et Psalmus superior, unum historicum, alterum prophetium, utrumque litteralem. Et quidem recte post consummationem tabernaculi, quod est Ecclesia militans in terris, sequitur dedicatio domus, quæ est Ecclesia stabiliter quiescens in caelis, cujus fundamentum, quod est Christus, jam dedicatum est, cum ad vitam immortalem et gloriosam pervenerit.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. EXALTABO TE, DOMINE, QUONIAM SUSCEPISTI ME, NEC DELECTASTI INIMICOS MEOS SUPER ME.

David confirmato regno, arce Sionis munita, et de nomine suo civitate David appellata, denique domo regia magnificentissime extructa, Deum agnosces tantorum beneficiorum auctorem, tributum illi offert gratiarum actionis, ac dicit: « Exaltabo te, Domine, » id est, quamvis tu, Domine, altissimus sis, ut reipsa altior fieri non possis, tamen apud eos, qui altitudinem tuam minus agnoscent, exaltabo te prædicatione mea, et faciam, quod in me est, ut te Altissimum esse omnes agnoscant. « Quoniam suscepisti me, » de imo videlicet, ac de profundo humilitatis suscepisti, et exaltasti in solum regni. Nam vox hebraea דָּלַח *dalah*, *exaltare* significat. Itaque ait: Tu exaltasti me, et ego exaltabo te, non tribuens meis viribus exaltationem meam, sed magnificentiam tuam; tu exaltasti me, et ego humiliabo me, ut exaltem te. « Nec delectasti inimicos meos super me: » hoc ex illa exaltatione consecutum est, ut inimici David, qui plurimi fuerant, et eum longissimo tempore ad necem quaesierunt, non habuerint materiam gaudendi ex ejus interitu, quem avidissime expectabant, sed contra dolendi ex illa exaltatione, quam impedire lotis viribus conabantur. Jam vero prophetico sensu loquitur David in persona Christi, et electorum, tum omnium, tum singulorum, quos in caelesti regno quasi exaltatos prævidebat, et quorum numero ipse quoque futurus erat. « Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me, » id est, nunc vere te, Domine, cogitatione et voce exaltabo, cum ex mea exaltatione cognoscam sublimissimam altitudinem tuam: nam ex ima terra, et profundo miseriarum, ex ipsa mortalitate suscepisti, et exaltasti me ad gloriam resurrectionis et immortalitatis, atque adeo ad regnum caeleste

et sempiternum. « Nec delectasti inimicos meos super me, » quia non permisisti ut potirentur desiderio suo, quo in sempiternum interitum meum anhelabant demones, et homines mali. Gavisus sunt quidem impii Judæi, cum a Pilato extorserunt sententiam mortis in Christum, et non raro lætantur mali, cum bonos, vel opibus, vel etiam vita spoliare possunt; sed eorum lætitia tam brevis est, et tam longum adducit dolorem, ut merito somnium potius lætitiæ, quam vera lætitia dici debeat.

2. DOMINE DEUS MEUS, CLAMAVI AD TE, ET SA- Vers. 2. NASTI ME.

3. DOMINE, EDUXISTI AB INFERNO ANIMAM MEAM, Vers. 3. SALVASTI ME A DESCENDENTIBUS IN LACUM.

Revocat Propheta ad memoriam angustias suas, quas ante regnum adeptum passus est, ut ostendat verum esse, quod paulo ante dixit: « Nec delectasti inimicos meos super me. » « Domine Deus meus, clamavi ad te, » cum in periculis mortis tam saepe versarer, et ob id ægritudine animi contabescerem: sed tu, Domine, sanasti ægritudinem illam meam, et a morte propinqua ita me liberasti, ac si ex ipso inferno me eduxisses. Illud autem, *salvastis me a descendentibus in lacum*, idem significat, sed est locutio paulo obscurior. Sensus est: « Salvasti me, » vel, ut habetur ad verbum in hebræo, *vivificasti me* « a descendentibus in lacum, » id est, excitasti me a mortuis. Nam per descendentes in lacum intelliguntur mortui. Dicitur autem David exultans a mortuis, quia a morte propinqua et certissima liberatus fuerat. At juxta prophetiam intelligentiam, Christus plane ad litteram dicere potest, *sanasti me*, id est, vulnera in cruce accepta, et *eduxisti ab inferno*, id est a Limbo, animam meam, et *vivificasti me*, per resurrectionem, atque ita a mortuis excitasti. Denique Sancti omnes dicere poterunt, cum do-

mus aeterna dedicabitur, sanasti me, perfectissima sanitate corporis et animae, et educaisti ab inferno animam meam, quia non permisisti ut in infernum damnatorum descenderem, et salvaisti, seu vivificasti me a descendentiis in lacum, quia vitam et salutem aeternam mihi donasti. Idem habetur in *Psalm. cii* : « Qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitam tuam. »

Vers. 4. 4. PSALLITE DOMINO, SANCTI EJUS, ET CONFITEMINI MEMORIE SANCTITATIS EJUS.

Et David acceptis temporalibus beneficiis, et unusquisque sanctorum acceptis beneficiis aeternis, parum esse judicans, si ipse solus Deo gratias agat, hortatur alios qui similia beneficia perciperunt, ut Deum laudare non cessent. Illud, *confitemini memoriae sanctitatis ejus*, hunc sensum habet : Confitemini confessione laudis, id est, laudate memoriam sanctam ejus, quod videlicet vestri memor fuerit memoria sancta, memoria pia, memoria paterna, non ad puniendum, sed ad justificandum, passim enim in lingua hebraica ponitur nomen substantivum in secundo casu, pro adjectivo in primo casu. Quem enim frequenter legimus, in monte sancto ejus, vel in templo sancto ejus, in hebraeo est, in monte, vel, in templo sanctitatis ejus. Itaque S. Hieronymus, qui hoc loco posuit, *memoriae sanctitatis ejus*, in *Ps. xcvii*, vers. ult., posuit, *memoriae sanctae ejus*. Et vero magnum est hoc Dei beneficium, et memoria gratissima recolendum, quod cum nos, qui Dei ope semper indigemus, saepe obliviscamur illius; ille, qui bonorum nostrorum non eget, semper recordetur nostri, et praecipue recordatus sit, cum misit ad nos Filium suum, Salvatorem mundi, quod ipsum idem David in *Psalm. vii* miratur, quod ait : « Quid est homo, quia memor es ejus? »

Vers. 5. 5. QUONIAM IRA IN INDIGNATIONE EJUS, ET VITA IN VOLUNTATE EJUS.

Reddit rationem cur dixerit laudandam esse memoriam sanctam, quam de nobis habet Deus. Ratio enim est, quia Deus, si nos punit, id facit ex indignatione, quam peccata nostra provocant, id est, ex justo judicio; sed aliqui in voluntate et electione ejus non est poena, sed vita. Itaque per iram intelligitur poena et castigatio, quae dicitur ira, quia est effectus irae : per indignationem, intelligitur justum Dei judicium, ut S. Basilii et alii exponunt. In hebraeo habetur, *quoniam momentum est in indignatione ejus, et vita in voluntate ejus*. Sed Septuaginta Interpretes non videntur legisse *regah*, quod significat momentum, sed *regat*, quod significat iram; fortasse etiam legerunt *regah*, et verterunt iram, quia vox illa non solum significat momentum, sed etiam scissionem, proinde intellexerunt sensum esse, in indignatione Dei esse scissionem, id est occisionem et mortem, sed in voluntate Dei esse

vitam : sed pro scissione posuerunt iram, quia saepissime in Scriptura ponitur ira pro poena. Ceterum sensus etiam, quem ex hebraeo exprimit S. Hieronymus, non est contemnendus : vere enim respectu electorum, de quibus in hoc *Psalm*o agitur, *momentum est in indignatione Dei*, id est, brevissima et momentanea est indignatio Dei in electos peccantes, quia statim penitentibus ignoscit, nam in voluntate ejus non est ira, sed vita. Porro haec omnia in Christum caput electorum mirifice quadrant. Nam « Pater filio suo non peperit, » *Rom. viii*; sed tamen ira, id est, punitio fuit in Christo ex indignatione contra peccata nostra, et fuit castigatio illa brevissima, sed vita et resurrectio Christi fuit plane ex voluntate et electione Dei.

6. AD VESPERUM DEMORABITUR FLETUS, ET AD VERS. 6. MATUTINUM LAETITIA.

S. Hieronymus vertit, in matutino laus, sed vox hebraea *רנן* *rimah* significat proprie *jubilationem*, sive *exultationem*, in qua est conjuncta laus cum laetitia; proinde non est discrepantia inter versiones. Sensus igitur est, inde probari iram sive momentum esse in indignatione Dei, sed in voluntate et beneplacito ejusdem esse vitam electorum suorum, quia post fletum ex castigatione et poenitentia natum, statim succedit laetitia, et laus jubilantis ex remissione et reconciliatione : nam inter vesperae et mane, id est, inter noctem et diem, nihil est medium. Recte autem tribuitur tempus nocturnum fletui, et diurnum laetitia, tum quia cum peccamus, recedit a nobis lux gratiae divinae, cum reconciliamur, redit; tum quia tempus hujus vite, in quo peccata deflemus, et praer desiderio patriae gemimus et suspiramus, tempus est nocturnum, quia non videmus Deum, qui est sol justitiae : tempus autem vitae futurae, « in quo exultabimus laetitia inenarrabili, et glorificata, » ut loquitur S. Petrus *1 epist.*, cap. 1, tempus erit diurnum, quia videbimus Deum sicuti est. Sed in Christo ad litteram impletum est hoc vaticinium, nam ad vesperam cum dolore mortuus est, et in matutino cum laetitia resurrexit.

7. EGO AUTEM DIXI IN ABUNDANTIA MEA : NON MOVEBOR IN AETERNUM.

Vicissitudinem irae et vitae, fletus et laetitia, quam demonstravit Propheta superioribus versiculis generatim, nunc demonstrat in particulari, loquens tum in persona sua, tum in persona electorum Dei. Ac primum in persona sua dicit se antequam in regnum exallaretur, aliquando tanta pace, et honorum temporalium copia abundasse, ut existimaret sibi illa perpetuo adfuturam. Videtur autem respicere ad illud tempus, in quo post eadem Goliath Philistaei, ut habetur *1 Reg. xviii*, diligebatur a rege, a filio regis, atque ab omni populo, ita ut paulo post fieret tribunus, et gener regis. De hoc igitur tempore dicit :

« Ego autem dixi in abundantia mea, » id est, dum bonis omnibus abundarem : « Non movebor in aeternum, » id est, tam bene fundata est haec felicitas mea, ut semper duratura videatur.

Vers. 8. 8. DOMINE, IN VOLUNTATE TUA PRESTITISTI DECORI MEO VIRTUTEM.

Reddit rationem cur dixerit : « Non movebor in aeternum, » atque id facit per apostrophen ad Deum, quasi diceret : Ideo dixi : « Non movebor in aeternum, » quia tu, Domine, praestitisti virtutem, » id est robor ac vires, « decori meo, » id est, felicitati meae, idque, « in voluntate tua, » id est in beneplacito tuo, quia ita placuit tibi, ita voluisti et decrevisti. In hebraeo habetur, *monti meo, pro decori meo* : sed Septuaginta non legerunt *הררי* *hareri*, id est, *monti meo*, sed, *הררי* *hadari*, *decori meo*, unica littera, eaque simillima mutata : et, ut saepe diximus, in ejusmodi vocum ambiguitatibus, videtur omnino preferenda lectio Septuaginta Interpretum et editionis Vulgatae.

Vers. 9. 9. AVERTISTI FACIEM TUAM A ME, ET FACTUS SUM CONTURBATUS.

Hic jam declarat rerum vicissitudinem, quae tamen ex Dei providentia pendet. « Avertisti, inquit, faciem tuam a me, » id est, paulo post, in medio cursu felicitatis desitisti mihi favore tuo, et permisisti ut in odium regis incederem. « Et factus sum conturbatus, » inde enim exilium, fuga, mortis periculum, et alia mala exorta sunt. Sed haec omnia longe adhuc melius conveniunt in vicissitudines, quas patiuntur electi, cum peregrinantur in terris.

« Ego autem, » inquit electus quilibet, « in abundantia mea, » id est, dum gratia Dei, et spirituali consolatione abundabam, « dixi : Non movebor in aeternum, » « etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo, » dixit unus ex primariis electis, *Matth. xxvi*. « Domine, in voluntate tua praestitisti decori meo virtutem, » id est, robor meum non ex me erat, sed ex te, quia tu praestiteras virtutem decori meo, id est, pulchritudo animae meae, quae ex luce sapientiae et justitiae oritur, a tuo adjutorio conservabatur. « Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus, » id est, ut punires praesumptionem meam, dimisisti meipsum mihi, et continuo cecidi, et conturbatus sum. Quod attinet ad Christum, possunt hi tres versiculi tribui Christo, pro corpore ejus, quod est Ecclesia, id est, ut ea omnia dicat in persona membrorum suorum. Possunt etiam Christo tribui in persona propria. Nam quemadmodum ipse dixit in cruce, *Matth. xxvii* : « Deus meus, ut quid dereliquisti me? » ita dicere potest : « Avertisti faciem tuam a me, » non aversione inimicitiae, sed aversione defensionis et auxilii tempore passionis. Itaque sensus erit : « Ego autem dixi in abundantia mea : Non comovebor in aeternum, » id est, humanitas mea innucta praer omnibus consortibus suis abundantissima gratia, ipsi nimirum fonti gratiarum Deo hypostasiae unita, dixit : « Non movebor in aeternum, » id est, nihil mihi nocere, nihilque me perturbare poterit. « Domine, in voluntate tua praestitisti decori meo virtutem, » id est, quia tu, Domine, pulchritudini et excellentiae meae, quae praesto omnibus hominibus et angelis, addidisti robur et potentiam, nodum videlicet insolubilem hypostaticae unionis, idque « ex voluntate tua, » cui nemo resistere potest. « Avertisti faciem tuam, et factus sum conturbatus, » id est, nihilominus tamen manente vinculo hypostaticae unionis, et illius pulchritudine gratiae, avertisti ad tempus pro salute hominum faciem tuam a defensione mea : voluisti ut calix amarissime passionis non transiret a me, sed biberem illum; ideo « conturbatus sum, » cepti pavere tedere, et mortuus esse, et dixi, *Matth. xxvi* : « Tristis est anima mea usque ad mortem. » Neque hinc colligi debet Christi animam aliquid ignorasse, vel aliquid inopinatum ei contigisse. Nam verum est nihil ei nocere, vel eam turbare potuisse, nisi ipsa voluisset; sed admisit in se furentium manus, et turbavit semetipsum. Et sicut Christus dixit ad Patrem : « Avertisti faciem tuam a me, » ita dicere potuisset : Averti faciem divinitatis meae ab auxilio humanitatis meae, et sciens et volens conturbatus sum.

10. AD TE, DOMINE, CLAMABO, ET AD DEUM MEUM DEPREGADOR.

11. QUAE UTILITAS IN SANGUINE MEO, DUM DESCENDO IN CORRUPTIONEM?

12. NUMQUID CONFITEBITUR TIBI FULVIS, AUT ANNUNTIABIT VERITATEM TUAM?

Haec omnia videntur accipienda pro tempore praeterito, neque est insolitum, ut apud Hebraeos futurum ponatur pro praeterito. Itaque David in sensu historico dicit se, tempore tribulationis et periculi, clamasse ad Dominum, atque inter caetera allegasse, non esse utilem Domino mortem suam, quia mortuus non posset Deum laudare. « Ad te, Domine, clamabo, » id est, cum te avertente faciem factus sum conturbatus, non desperavi de misericordia tua; sed ad te clamavi, et deprecatus, dixi : « Quae utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem, » id est, quid tibi, Domine, proderit effusio sanguinis mei, dum ego ab inimicis occisus, putrescam in sepulchro? Certe pulvis non confitebitur tibi confessionem laudis. Juxta sensum alioquem et propheticum, Christus in passione ad Dominum clamasse, et orasse, se dicit, quod impletum fuit, quando, ut Apostolus loquitur *ad Hebr. v* : « Cum clamore valido, et lacrymis, praeces obtulit ad eum, qui posset eum salvum facere a morte. » Tunc igitur ait : « Quae utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? » id est, quae utilitas erit gloriae Dei, et saluti humani generis in sanguine meo in cruce effuso, dum caeterorum hominum more, corpus meum in sepulchro putrescit et corrumpitur? Nam

Indigne
in Patria
in Chris-
tam fuit
breviss-
ma.

Christo
nihil in-
solitum
accidere
potuit.

Vicissi-
tudines
quae
electi pe-
regrinant
in hoc vi-
ta.

Vers. 10.
Vers. 11.
Vers. 12.